

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2009. október 22.

FILOZÓFIA

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

A rész (30 pont)**1. Sorolja korszakokhoz a következő filozófusokat!**

Nietzsche, Kant, Platón, Locke, Arisztotelész, Szent Ágoston, Descartes, Heidegger, Aquinói Szent Tamás, Sartre

Antik görög filozófia	Középkori filozófia	Újkori filozófia/Felvilágosodás	Életfilozófiák
Platón	Szent Ágoston	Kant	Nietzsche
Arisztotelész	Aquinói Szent Tamás	Locke	Heidegger
		Descartes	Sartre

10 pont

2. Írja be az alábbi meghatározásoknak megfelelő filozófiai fogalmakat!

A fizikán túli létezőkkel foglalkozó tudomány: *metafizika*

A tapasztalást megelőző ismeret: *a priori*

Önmagában létező, önmaga oka: *szubsztancia*

Az értelem, a törvény, amely a világ lényegének tekinthető: *logosz*

A világ nem megismerhető: *szkepticizmus*, de elfogadható az *agnoszticizmus* is

5 pont

3. Mely filozófusokhoz kapcsolódnak a következő idézett gondolatok?

"Az emberfölötti embert hirdetem néktek..." *Nietzsche*

"Cogito ergo sum" *Descartes*

"Az önszeretetet tanácsol, az erkölcsiség törvénye parancsol." *Kant*

"Képzeld el egy földalatti, barlangszerű szálláson – amelynek bejárata a fény felé tárul, és olyan tág, mint a barlang – embereket..." *Platón*

4 pont	
--------	--

4. Melyik filozófiai korszak/irányzat foglalkozik kiemelten a következő problémákkal? Párosítsa őket!

- A) Megismerhetőség, igazság, bizonyosság
- B) Az egyén problémája
- C) A környezet- és a bioetika problémája
- D) Az igazság kimondásának nyelvi kérdése
- E) Hit és tudás viszonya

Korszakok/irányzatok	A probléma betűjele
Skolasztika	E
Jelen korunk	C
Analitikus filozófia	D
Felvilágosodás	A
Életfilozófiák	B

5 pont	
--------	--

5. Döntse el, hogy az állítások közül melyik igaz Descartes filozófiájára, és melyik nem! Tegyen X jelet a megfelelő oszlopba!

Állítások	Igaz	Hamis
Vannak velünk született eszméink.	X	
A megismerésben elsődleges a tapasztalat.		X
Az igaz tétel megtalálásához a módszeres kételyt kell alkalmaznunk.	X	
Isten nem létezik.		X
A létezők kétféle szubsztanciára vezethetők vissza.	X	
Tapasztalok, tehát vagyok.		X

6 pont	
--------	--

B rész (feladatonként 35-35 pont = 70 pont)

Összefoglaló táblázat az értékelési szempontokról:

Szempontok	Pontszám
Probléma felismerése, szövegértelmezés	10
Filozófiatörténeti tájékozottság	6
Argumentáció	6
Nyelvi megformálás	3
Reflektálás	10
Összesen	35

Értékelhető tartalmi elemek:

1. Platón

A *Menón*-szöveg részletének tételmondata ez: "Mert a kutatás és a tanulás teljes egészében nem más, mint visszaemlékezés."

A dialógus érvelésében Szókratész-Platón a lélek (a szellemi énünk) halhatatlanságából indul ki. Feltételezése szerint a lélek mindent tudott születése előtt, hiszen megjárta már - többször is - a földi világot és Hádészt, csak születéskor mindent elfelejt, de nem véglegesen. A tanuláshoz, amely visszaemlékezés, nem elég a passzivitás, hanem aktív kutatásra van szükség. A tanítás fogalma helyett a dialógusban a *bizonyítást* ajánlja a bölcs.

A visszaemlékezésre vonatkozó hipotézis bizonyítását ebben a részletben Platón a tapasztalatra bízta. A görög szolga tapasztalhatóan olyasmint tud – csupán rávezetéssel –, amit soha nem tanult. Az anamnézis-tan Platón filozófiájának jól ismert eleme.

2. Szent Ágoston

Az emberi akaratot Szent Ágoston az értelemtől különállóként fogta fel. A szövegrészlet azt mutatja be, hogy Isten az eredendő bűn alól ugyan nem oldhatja fel az utódokat, de "a rájuk szabott ítélet" elkerülhető az erényes, hitben megtisztuló élet számára. Ehhez kell a szabad akarat, a jó és a rossz megkülönböztetésének képessége, amelyet az isteni kegyelem megad a hívő ember számára. Az ember tehát azért kapja meg a természetes ítélőképesség adományát, hogy nemesebbé tegye magát. Az ember jó- és rossz akaráttal egyaránt rendelkezik, de csak Isten által vezérelve képes megvalósítani szabadságát, illetve szabadsága a jó választásában nyilvánul meg. Szent Ágoston úgy mutatja be az embert, mint akit Isten szabadnak teremtett, és felruházta a választás lehetőségével.

3. Kant

Kant ismeretelméletének lényegét érinti a szövegrészlet, amely a tiszta a priori ismeretet különbözteti meg az empirikus alapon létrejövő ismerettől. A kopernikuszi fordulat szerint nem mi alkalmazkodunk a tárgyakhoz, hanem a tárgyak megismerését a mi szemléletünkhöz igazítjuk. „Ám jóllehet minden tudásunk a tapasztalattal veszi kezdetét, ebből még nem következik, hogy minden tudás a tapasztalattól ered.” Kant arra hívja fel a figyelmet, hogy a megismerés folyamata nemcsak az érzéki benyomásaink útján szerzett *a posteriori* (tapasztalat utáni, tapasztalattól függő) ismeretekből áll, hanem az emberi értelem önmagából még hozzáteszi az *a priori* (tapasztalat előtti, tapasztalattól független) ismereteket a megismeréshez. Az emberi megismerés tehát az érzékelés és a már meglévő tudás együttesével jön létre. Az *a priori* és a *a posteriori* megkülönböztetése kézenfekvő "olyan ismereteket értünk a priori ismereteken, amelyek nem ettől vagy attól a tapasztalattól, hanem olyanokat, melyek a tapasztalattól egyáltalán mint tapasztalattól függetlenek." Tiszta a priori fogható fel a velünk született tér és idő fogalma, mint szemléleti formák, az értelem kategóriái vagy a posztulátumok.